

Oatly AB

Stora varvsgatan 6B

211 19 Malmö

27 september 2017

Konkurrensverket

103 85 Stockholm

Anmälan om snedvridning av konkurrens till Konkurrensverket

Oatly anmäler härmed det stöd som Europeiska Unionen, genom den svenska staten och Jordbruksverket, delar ut till svenska skolor med anledning av deras inköp av konsumtionsmjölk – det s.k. skolmjölksprogrammet såsom varande en otillåten snedvridning av konkurrensen på marknaden i Sverige.

Det är Oatlys uppfattning att detta stöd snedvrider konkurrensen på marknaden till förmån för animaliska livsmedel, på bekostnad av vegetabiliska livsmedel, men där båda är av jordbruksursprung. Detta strider emot både principen om fri konkurrens, och utmanar prioriteringarna mellan unionens mål i det att stabiliteten i jordbrukspolitiken prioriteras högre än bl.a. miljömålen.

Oatly hemställer att Konkurrensverket ser över det s.k. skolmjölksstödet i Sverige ur ett konkurrensperspektiv.

Bakgrund

Den svenska staten har sedan 1940-talet subventionerat mjölkförsäljning genom att på olika sätt subventionera mjölkprodukter till skolelever. Det s.k. Skolmjölksprogrammet har sina rötter i bildandet av Europeiska Unionens gemensamma marknadsordning från 1968, vilken i dåvarande form blev tillämplig i Sverige vid Sveriges inträde 1995. Programmet utformades från början som en ”avyttringsåtgärd” som senare har kompletterats med en näringsaspekt, vilken numera också lyfts fram vid kommunikation rörande stödet. Andra skäl som framförts genom åren för att motivera stödet är att stödet på kort sikt ska öka eller stödja ungdomars konsumtion av produkterna genom att göra dem tillgängliga i skolan, samt att det på lång sikt ska ha en utbildande roll när det gäller kostvanorna. Man har även menat att stödet har såväl ett näringsmässigt som pedagogiskt syfte och bidrar till att bekämpa övervikt och ge skolelever tillskott som är viktiga för deras tillväxt och hälsa.

Sedan EU-inträdet har EU, genom svenska staten och Jordbruksverket, gett stöd till förskolor och skolor som serverar barnen mjölk, filmjölk, yoghurt och ost. Samtliga produkter som har omfattats av skolmjölksprogrammet är per definition animaliska. Skolor, från förskolan till gymnasiet, både kommunala och fristående skolor, kan från och med läsåret 2017/2018 få skolmjölksstöd för vanlig och laktosfri konsumtionskomjök, oavsett fetthalt. Syftet är att ge barn möjlighet att dricka och äta mer av dessa varor och varaktigt öka andelen av dessa produkter i barnens kosthållning i den ålder då deras matvanor grundläggs.

Enbart animaliska produkter och numera specifikt konsumtionskomjök är berättigat till stöd enligt skolmjölksprogrammet. Inga vegetabiliska alternativ till mjölkprodukter berättigar till något stöd.

Stödverksamhetens omfattning

Skolorna kan numera som mest få stöd för 0,20 kilo mjölk per barn och skoldag i Sverige. Under 2016 utbetalades ca 91,8 miljoner kronor till Sverige i skolmjölksstöd. EU har på senare år ökat stödet till mjölkbranschen och 2016 uttrycktes att unionsstödet för att finansiera mjölkprodukter till barn i utbildningsanstalter ska fortsätta och förstärkas. Nya regler avseende skolmjölksstödet infördes från och med höstterminen 2017. Skolmjölksprogrammet har samtidigt utvärderats i olika omgångar. Samtliga genomgångar har pekat på brister i effektivitet och skarp kritik har framförts. Rekommendationen blev redan vid 1999 års granskning att programmet skulle slopas, vilket dock inte har avspeglats i besluten rörande stödet.

Andra stöd till animalisk primärproduktion, särskilt mjölk tillverkning

Utöver skolmjölksstödet förekommer, och har det förekommit andra stöd särskilt inriktade på animalisk primär livsmedelsproduktion, särskilt mjölk tillverkning. Bl.a. utbetalades ett riktat stöd i form av en s.k. mjölkpeng som ett krisstöd till mjölkbranschen. Under 2016 betalades knappt 70 miljoner kronor ut till alla mjölkföretagare. Även för 2017 har det på europeisk nivå beslutats om ett särskilt mjölkstöd, där Jordbruksverket uppskattar att Sveriges andel av det totala stödet kommer att uppgå till cirka 65 miljoner kronor.

Geografisk påverkan

Mjölksstödet påverkar mjölkbranschen och de vegetabiliska alternativen härtill på såväl regional, nationell som global nivå. EU-stödet påverkar marknaden långt utanför tullunionens gränser då mjölk med exportstöd från EU har påverkat hundratusentals småjordbrukare utanför Europeiska Unionen.

På europeisk liksom nationell svensk nivå missgynnar stödet vegetabiliska livsmedel till förmån för animaliska.

Konkurrenter till den offentliga verksamheten

Stödet till den traditionella animaliska produktionen verkar konserverande för marknaden i Sverige och Europeiska Unionen, vilket är olyckligt då allt fler konsumenter av både hållbarhets- och hälsoskäl efterfrågar växtbaserade alternativ. Nya livsmedelsföretag, innovation och forskning om klimatsmartare växtbaserade livsmedel och alternativ till mejeriprodukter påverkas direkt negativt av skolmjölksstödet. Skolmjölksstödet är ägnat att direkt missgynna vegetabiliska alternativ till förmån för konsumtionskomjolk.

Verksamhetens omfattning

Enligt Jordbruksverket och LRF drack vi i Sverige 81,2 kilo konsumtionsmjölk per person i Sverige 2016. Denna producerades av drygt 330 000 mjölkproducerande kor. Under 2016 utgavs drygt 161 miljoner kronor i mjölkstöd varav knappt 92 miljoner kronor i direkt konsumtionsstöd via skolmjölksprogrammet. I september 2017 finns det 3 903 mjölkföretag i landet.

Den offentliga aktörens agerande

Såväl den Europeiska Unionen som den svenska staten agerar felaktigt.

Det är enligt Oatlys uppfattning inte förenligt med varken unionsrätten eller svensk konkurrenslagstiftning att mjölkindustrin får ett riktat stöd för att öka avsetningen för sina produkter.

Det grundläggande skälet till stödet, att befästa konsumtionsmönster i en ålder då barn grundlägger sådana, är inte relevant i relation till berikade alternativ till traditionella animaliebaserade mejeriprodukter.

Folkhälsoaspekten, sedd i ljuset av Livsmedelsverkets kostråd, utgör numera inte heller något skäl att ge offentligt stöd enbart till animaliebaserad produktion.

Detsamma gäller miljömässiga och hållbarhetsskäl, vilka närmast talar i motsatt riktning i förhållande till stödets adressat.

Innovation och forskning har lett till framsteg inom livsmedelsbranschen och tillblivelsen av ”nya” livsmedel. Det finns sedan en rätt lång tid numera flera alternativ till mjölk som fyller samma funktion i kosten som traditionella mjölkprodukter. Vissa av dem adresserar även problem i kosthållningen i Sverige och den övriga välmående västvärlden.

Det är Oatlys uppfattning att nuvarande skolmjölksstöd ges av andra än rationella skäl, utan något legitimt syfte, skapande en sned konkurrenssituation.

Marknadspåverkan

En av Konkurrensverkets uppgifter är att arbeta för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna.

Stöd bör normalt endast betalas ut till projekt där risken för att stödet verkar marknadsstörande är liten och stödsystemen bör utformas så att de inte diskriminerar olika tekniska lösningar. Mjölkstödet är direkt

utformat för att ge stöd till en specifik teknisk lösning. Animalisk framställning av ett näringsrikt livsmedel att intas som en del av måltider.

Det finns sedan många år vegetabiliska alternativ till denna tekniska lösning. Ett exempel är Oatlys innovation havredryck, som berikad har samma plats i kosten som traditionell komjölk. Svenska livsmedelsverkets kostråd beaktar numer att det finns bra växtbaserade alternativ till mjölk. Det nuvarande skolmjölkstödet verkar däremot fortfarande marknadsstörande och snedvridande. Det upprätthåller traditionella konsumtionsmönster och konserverar onödigtvis historiska kostvanor.

Skolmjölkstödet stör inte bara konkurrensvillkoren på den fria marknaden. Det missgynnar även jordbruksnäringen och försvårar för denna att nå globala och nationella klimatmål. Stödet är ett direkt hinder emot att reformera jordbruksnäringen i en riktning mot en generellt sett mer hållbar produktion av växtbaserad mat och mindre klimatpåverkande alternativ.

Sveriges regering har 2015 slagit fast att klimathotet är vår tids ödesfråga. Sverige ska visa ledarskap i världen och bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer. Forskningen pekar mot att en av flera åtgärder som kan bidra till att minska klimatpåverkan från kosten skulle vara att minska konsumtionen av animalieprodukter, särskilt av kött- och mjölkprodukter från idisslare (i Sverige främst kor). Även ur detta perspektiv verkar skolmjölksprogrammet konserverande av traditionella kostmönster.